

ԵՐԵՎԱՆԻ ԿԵՆՏՐՈՆԻ ՏԱՐԻ

ՄԵՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարեկանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՕՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրությունները
Մեր հասցեն՝ Тифлисъ, редакция «Мшакъ»
Базарная ул. д. Тамашева № 16.
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տ Է Լ Է Փ Օ Ն № 253.

Խմբագրությունը բաց է առաւօտեան 10—2
(բացի կիրակի և տօն օրերէն).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լիզով
Յայտարարութիւնները համար վճարում են
խառնաձեւեր տողաւորով 10 կօպէկ.
Տ Է Լ Է Փ Օ Ն № 253.

Բացված է բաժանորդագրութիւն 1909 թ. համար

ՄԵՇԱԿ

(37-րդ ՏԱՐԻ)

ԱՊՐԱՆԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Հ ա ս ց է Ն

ТИФЛИСЪ, редакция «МШАКЪ».

TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

Ի նկատի ունենալով, որ ուղի թափանցողութիւնը պատճառով ստեղծվում են մի շարք տեխնիկական անյարմարութիւններ, որոնք զրկում են խմբագրութեանը հնարաւորութիւնը յունկարի 1-ից կանոնաւորապէս թերթին ուղարկել ըստանդարտներին, ուստի խնդրվում է բաժանորդ զրկել ցանկացողներին վաղուց զիմե՛կ զրկով հասցեները պարզ և ճշգրիտ (հին բաժանորդներին խնդրվում է ուղարկել նախկին տպագրված հասցէն):

Դեկտեմբերի 23-ի յօդուքով աւելցրել

1 ՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

25-ԱՄԵԱԿ „ԱՂԲԻԻՐ“ ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԱՄՍԱԳՐԻ

1. ՏԻԳՐԱՆ ՆԱԶԱՐԵԱՆ, II. „ԱՂԲԻԻՐ“ 25 ՏԱՐԱՎԱՅ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ

Կազմից՝ Նար-Պոս, բժշկապետ Բ. Նաւասարդեանի առաջարկով

Գ Ի Ն Է Լ Է Փ Օ Ն 20 ԿՕՊԵԿ

Դիմել թիֆլիսի գրավաճառներին և յօդուքներին յանձնագրով Նախագահ բժշկապետ Բ. Նաւասարդեանին՝ Առաջին մասնաւոր հիւանդանոց (շ. ե. հ.) (առ.) 10—4

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ

Հինգշաբթի, նոյեմբերի 27-ին

Ընտանեկան երեկոյք

Ռուսաց դերասանական խումբը Ժողովարանի պ. պ. սահմաններ, կանդիդատներին, նրանց ընտանիքներին և հիւրերին համար առաւել լիզով կը ներկայացնէ

ԿԵՆՏՐՈՆԻ ԳԻՆԸ

4 Գ. Վ. Ի. Նեմիճովիչ-Դանիլինսկի

Մասնակցում են՝ տ. տ. Չեմուսով, Նե-գլինա, Վրասով, Սերգեյով, Վերինա, պ. պ. Սոսով, Անտոնով, Օսկարով, Չիպուզ և Գնէպով:

Հիւրերը թողարկվում են համաձայն Ժողովարանի կանոնադրութեան:

Սկիզբը երեկ. ժամը 8 1/2-ին

Ներկայացումից յետոյ ՊԱՐԵՐ

ՄՏԱՆՈՐ ՇԱՐՔՈՒՄԸ ԳԻՆՈՒՄ

II

Յետ ընկած, անշարժութեան մասնավոր գիւղերի կողմին մենք ունենք և փոքր ի շատէ առաջ գնացած և զարգացած գիւղեր:

Իրանը քիչ են թւում և նրանց կարելի էր նոյնիսկ մասնաւոր համարել: Ազուլի, Մեղրի, Յրնա Աշտարակ, Իգդիր, Ղարաբաղ, Գարաբաղ և Կարաբաղ:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Մ Ի Ն Ա Ս Չ Ե Ր Ա Ձ *

Մ. Չեմուսով կը խօսի խօսարանի անդամներու հետ, հեղինակաւոր անձինք խորհուրդ կուտան, որ մասնաւոր լաշտիկ շահել և ամենքն ալ կը խոստանան ապահովել հայկական ինքնիշխանութեան հարցը: «Daily News»-ը կը սկսի հրատարակել հայա-նապատ յօդուածներ. Հայրիկ կայքէջէ խմբագրութեանը և տպարանը, ինքը կը հիւանայ և կը հիւանէ ուրիշներ: Խոսարանի պատկանելի անդամ Յօրքիճի հետ խօսելով զիստագէտը կը յորդորէ, որ Ռուսաստան չորանալով, Անգլիան իր հետաւորութեամբ չի կրնար անմիջական օգնութիւն մը ընել, որքան որքան: Կը վստահացնէ թէ, անկիւնները կը խօսի Հայրիկ կը տեսնուի գերման իշխան Թիւրքիճի Գիւնտի հետ, ան խաղաղաւորութեան կը խոստանայ հայկական հարցը իր մեծ աշխատութիւնը:

Մ. Չեմուսով կոչուելու Հայ Լաշտիկ մէջ կը յուզէ հայկական հարցը, խօսքը ուղղելով միշտ լրջ Սալաւորի: Մարկիս Արքեպիսկոպիտէն թէ լրջ Բերքապիտէն հայոց

մի քանի ուրիշներ—անա լրջը ցուցադր:

Այդ գիւղերում վարչոցը, գիւղը, մասնաւոր, մարդկանց շփոթմանը ներառւած են բարձրացնելու կենսական պայմանները և ստեղծելու են հասարակական շահերի գիտակցութեան համար հոգ:

Այդ տեղերում մարդկանց մասնաւորութիւնը զուրկ է եկել նահապետական և աւանդական շրջանակներից, բացել շարժումներ ընդարձակելու կենսական պայմանները գիտակցութեան համար հոգ:

Բարեփոխութիւնը կատարվել է կամայական, տարիների ընթացքում, բայց ճակատագրական հետևանքներից չէր կարող խուսափել: Դա անկասկած է պետք է խորանայ ու ընդարձակվի Ժամանակի ընթացքում:

Երբ այսօր դուք գիւղում բացել մի գիւղացի, հիմնեցիք մի գիւղացի, ստեղծել գիւղացու ձեռքը գիւղը, լրագիր, մացրիք նոր արհեստներ և հիմք դրել ինքնագործութեան ընտանեկան հաստատութիւններին, դուք հեռաւոր կարող էք լինել, որ մի քանի տարուց յետոյ գիւղը ճակատագրական անխուսափելիութեամբ հանդէս կը բերէ այդ ազգայնութիւնների բարեբաղ արդիւնները կենսական ապագայի:

Եթէ, օրինակ, Ազուլիում ունի ներկայումս իր թիւերը, մեծ բազմութիւն համար յատուկ հոգաւորութիւն մը ունի: Միւրիւրիւս փառաւոր անձնաւոր կը ջանայ թիւը վարչութիւնը արդարացնել և հայկական դժբաղդ կացութիւնը ուսման վերաբերել: Լորդերու կամեան կը զբաղէ մեր հարցով. մեծ համարութեամբ պաշտպան կըլլան մեր հարցին լորդեր Շաֆարեբեր, Մալքիւրի, Կըրմիլի և Գէրմերով:

Յունիս 10-ին պատգամաւորները Պարիզ կըլլան. Միշտ Չեմուսով պետական հայկաւոր զիստագէտ Գանրիթիճի հետ կուզէ տեսնուի: Հոչակաւոր անձնաւորութիւնը կը յայտնէ, թէ անպիտան կարելի չէ, այլ երեք օր վերջը սերով կըրնուի: Բայց մեր պատգամաւորները կամաւորաբար ղեկի Բերքի, ուր կըլլան յունիս 13-ին. հին կը հասնի նաև Պօլսոյ ազգային Ժողովը անգամ պ. Ստեփան Փափագեան՝ պատգամաւոր պաշտպան: Նոյն օրերը Միշտ Չեմուսով ի նպատակ հայկական հարցին ամեն հեղինակաւոր անձանց կը յղէ տետրակ մը: Անով կը պարզ մեր կացութիւնը և պահանջը:

Ռուսոյ բարեկամութիւնը կարեւոր էր. Խորենի կարիւր, Նար-Բէյ Լուսինեան հայկական հարցը լուծման համար գիտած էր Պետերսբուրգ և անկէ կը գիմէր Բերքի, կը միանար Հայրիկի հետ Բերքի պատրուքը Վարժապետան՝ ազգին կողմէն յղած կըլ-

թիւն և վաղուց մասնակցում է հայկական առաջադիմութեան գործին, զա տրամաբանական է և հասկանալի. զա հետեւանք է այն բանին, որ այնտեղ շատ վաղ սկսվել է կրթական գործի կազմակերպութիւնը. դեռ վաղից 1848 թիւն, այնտեղ սկիզբ դրվեց կրթական գործին, որը վաղուց անհաշտ կանխորդան տուցաւ հաստատ և լրագրագր կազմակերպութիւն. կրթութիւնը ճանաչվեց իբրև մի անհրաժեշտութիւն և մտաւ կենսական անհաշտական պիտոյքների շարքի մէջ:

Միւս աչքի ընկնող գիւղերի օրինակներն էլ ցոյց են տալիս նոյն յարաբերութիւնը գիւղի մտաւոր զարգացման և առաջադիմութեան մէջ:

Մեր անշուշտ լաւ գիտենք, որ առաջադիմութեան գործում շատ խոշոր է հանդէս դեր են կատարում նաև ուրիշ պայմաններ, օրինակ հաղորդակցութեան գիւղացու, արդիւնագործական և առևտրական պայմանների նպաստաւոր ձև ստանալը, և այլն: Այդ, այդ այդպէս է. Բայց զրանով չէ նսեմանում այն խնդիրը նշանակութիւնը, որ մենք շոյալիկ ենք իբրև հանդէս ու հիմնական մի գործուն և ընդգծում ենք այստեղ:

Գիւղը չի պէտք է խնայի գործադրելու իր ջանքերը դարձել, գրքի, պարբերական թերթի, նոր արհեստների վրա և պէտք է ըմբռնի, որ զրանց վրա արած ծախքերը նոյնպէս արդիւնաւէտ ծախքեր են, ինչպէս այն ծախքերը, որ նա անում է սերմացուի վրա, հատաւորով, որ այդ սերմացուն նրան պէտք է տալ ապագայում հունձ, բաւականաչափ բերք իր կենսական ապահովութեան համար:

Պաշտ մեր Ժողովուրդը սովորել է ընտելանալ նայելու այդպիսի ծախքերի վրա իբրև կենսական անհրաժեշտ և անհրաժեշտ պիտոյքների ծառայող ծախքերի վրա:

Այդ եղանակով կարող է ապահովվել գիւղում մասաւոր զարգացման գործը, որից կարելի է գիւղի վիճակը և նրա բարեկեցութիւնը բնորոշել:

Ա. Գալանթա

ՎԵՐԶԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Լօնդոն, 25 նոյեմբերի

Բէյրութին հաղորդում են Թէհրանից, որ պետական խորհուրդը 18 օր անաւոր է 32 նոտարից և 16 վաճառականներից, որոնց ընդունելու նշանակում է շարժ: Պետական խորհուրդը ներկայ կազմով պահում է իր ֆունկցիաները երկու տարի շարունակ: Նրան արված է ինչպէս օրէնսդրական իշխանութիւն, այնպէս և ակադեմիկական կառավարութեան զանազան:

Լալ երկու եկեղեցական Հայրիկ և Լուսինեան, Չեմուսով և Փափագեան պատգամաւորներ: Այլ գործողութիւններ: Միշտ Չեմուսով զիստագէտը, բարեկամական սիրաշնորհութիւններ կը կրկնապատկէ: Պատգամաւորները Հայրիկ, Նար-Բէյ և Միշտ Չեմուսով կը տեսնուին վեհաժողովի նախագահ Բիւրաքի արագից օգտու. Բիւրքի հետ Սա կանխաւ կիմացնէ թէ իբր բարեկամ պիտի լսուի և ոչ թէ իբր պաշտօնակա գերման տէրութեան վստահ իրեն արգելաւոր է ընդունել ընդարձակ հարցերու առթիւ գիտելու, մասնաւոր իբր ունկնդրութիւն խնդրողները ոչ քաղաքական, այլ պաշտօնական հարցաւոր կրնան իմացնէ Չեմուսով, թէ լաւագոյն է, որ ուրիշ անգամ ինքը միայն երթալ իրեն: Միշտ Չեմուսով պատգամաւորութեան համար անկէ Բիւրաքի ունկնդրութիւնը կը խնդրէ, որ պատգամաւորներ, որ անկարելի է վստահել Բիւրաքի Հափագեան զբաղած է այն օրերը վեհաժողովին առթիւ: Կիմացնէ նոյնպէս, թէ «վեհաժողովին ներկայացնել հայկական խնդիրը դեռ շուտ է» կըլլէ: Երբ լրագրագրները եւրոպական թիւերով խնդրողներ կարգադրեն և անցնին Ասիական Թիւրքի, և քիչ կիմացնեն, որ օգտակար կըլլալով ներկայանայ ձեռնարկը: Միւրիւրի ամեն վիճակն է, թէ Գերմանիան

հիւրերի վրա: Նա իր հաւանութիւնն է տալու փոխառութիւններին և կօնցէտներին: Պետական խորհուրդի բոլոր վճիռները պէտք է ներկայացվեն շահի հաստատութեան:

«Times»-ին հեռագրում են Թէհրանից, նոյեմբերի 24-ից, որ նախագահութեանը այդ օր զիստագէտը պահում է մարմինը յանձնեցին մի հրահանգագիր 649 ստորագրութիւններով, որով շնորհակալութիւն են յայտնում հարեան մեծ պետութիւններին ղեկավարական ապահովութիւնը ցոյց տուած համակարգի վերաբերմանը համար և շահի պալատի վրա են ձգում պատասխանատւութիւնը այն լուրջ հետախնդրի համար, որոնք կապված են սահմանադրութիւնը չի տալու մերժումի հետ:

Գերմանիայի Մեղեղում լուրջ է: Մուշեղիւնի պարագիւրը, լուրերին նայած, միացել է նախագահութեանը, նախագահութեանը փախուստի դարձրին գործին և տիրացան կառավարական հաստատութիւններից մի քանիսին:

Հաղորդում են, որ անկարգութիւններ են ծագել Համադանում, Մեղա-յէրում, Բիւրմանահում և Քալալում: («Հ. Գ.»)

«Русск. Слово» լրագրին հեռագրում են Թէհրանից, որ արժանապատաւ աղբիւրների համաձայն, այնտեղ պատգամաւոր լրագրողներ է պատրաստվում շահին զանգնել անկուռ և մանկահասակ զանաթառնակի գահ բարձրացնելու նպատակով, ինչպէս երևում է, յեղաշրջում պատրաստում են ղեկավարները, որոնց մտադրութիւնն է, գահաժառանգի մանկահասակ լինելու համար, բեգնալ նշանակել կամ Էմիր Չեմուսով և կամ երկու եւրոպացիներ: Սա լուրերը ղեկավար լրագրողները ծաղրալիք լուրեր են ղեկավարութիւնի պիտի ստեղծէ, իսկ երկրորդ ղեկավար Պարսկաստանի գրաւում:

Կ. Պօլսոյ, 19 նոյեմբերի

Երեսուցարար-թիւերների կօմիտեար Զմիւռնիայում համոզել է երեսուցարար-թիւերների կուսակցութեան պատգամաւոր բժիշկ Էդմունդը հրաժարվել իր մանդատից յօգուտ հայ Սպարտակեանի, որը ընտրութիւնների ժամանակ պատգամութիւն է կրել յայտարարութիւն: Այդ անկասկածելի ապացոյց է, որ պարսկական երեսուցարար-թիւերներն ու հայերը գործելու են համարաշարժութեամբ: («Ե. Բ.»)

Կ. Պօլսոյ, 24 նոյեմբերի

Սուլթանը որոշել է յաճախակի այցելել պարսկական նիստերին: Այդ նպատակով նա կարգադրել է կայսերական օթեան պատրաստել:

Թիւրք վարչութեան տակ գտնուած քրիստոնէական ցեղերուն միջև խտրութիւն չի լինել:

Յունիս 22-ին ինքնուրուի պատգամաւորութիւնը գերման թագաւորապէս. սա խօսած է իր հօրը և Բիւրաքի հետ ի ներպատակ հայկական հարցին: Կիմացնէ թէ «վեհաժողովը արդէն սկսած է իր նիստերը, բայց չիւր գիտել, թէ արդեօք պիտի կարենանք իրագործել ձեռն խոյրիւնը, բայց դուք կրնաք վստահանալ մեր տէրութեան համակարգի: Իր ունի Արեւելի ընտանեկան համար: Ի վերջոյ կիմացնէ թէ գերման տէրութիւնը իր աշխատութիւնը պիտի չլքանայ, այնքան որքան որ հնար է կանցնել մտերմական խօսակցութեան: Իշխանը կըլլէ, թէ վեհաժողովը Միւրիւրի և Չեմուսովի վրա յայտնել է, որ պատգամաւորներ, որ անոնք կաթողիկ են, բայց միւրիւրի ամեն գիւղացուներն այնքան իշխանը Հայրիկին փափաք կը յայտնէ, որ հայերը Բիւրքի անհանաւ եկեղեցի մը, և թէ ինքը պատրաստ է ներկայանալ և բարոյապէս անոր աշխատել: Անհոնքն անկեղծ է իշխանին համակարգը:

Հայ պատգամաւորները կը տեսնուին ամեն ազգաց նշանաւոր զիստագէտ անձ-

Յերեկով հրապարակի վրա սպանված է Պօլսի նախկին կօմիտեան Աստուղ-Էդգիւր: Սպանողները անյայտացի են:

Ապստամբել են Սօլունի վիլայէթի Պրիլէպ քաղաքում գտնվող գործերը: Սպանված են 2 օֆիցեր և 6 զինուորներ: Վերադարձվածներ շատ կան: Չորս ժամ կուտուց յետոյ ապստամբները անձնատուր եղան: Նրանք զինուորական գատարան են ենթարկվում: («Կ. Ե.»)

Պետերբուրգ, 24 նոյեմբերի

«Рѣчь» լրագրը հաղորդում է, որ զնդարուտ Լեւալովը Թէհրանից յետ է կանչվում:

Բագուի քաղաքապետ գնեւրայ Մ. Ա. Ֆորաւումը նշանակված է Սեմի-րէշիսի շրջանի նահանգապետ:

Աջակողմեան մամուլը վրդովված է «Ноб. Вр»-ի վարմունքի դէմ, որով նա թող էր տուել անուանի աշխուղ-նիկներին «աշխուղման յեղափոխականներ»: («ՇԵԴԵ») լրագրը թերթի այդ քայլի մէջ տեսնում է քաղաքական լակեյութիւն:

«Русск. Знамья» լրագրիսկան է անուանում Սուլթանի իրան, որը ոչ մի անգամ իր ճառերի մէջ չուզեց հաստատ կերպով շեշտել անասման ինքնակալութեան մասին:

Սուլթանիները միջնորդութիւն են յարուցել, որպէսզի արգելի լրագրողներին օրիէ քան զրկ Սուլթանի քաղաքապետ գնեւրայ Ռէյնթաի գործողութիւնների մասին:

Ռուսական Ժողովարանում Պուրիշ-կեմիւր խիստ յարգաւորներ է ուղղել վրաց «յիզափոխական» հոգեւորականութեան հասցէին:

Հոկտեմբերեանները արտաքին են իրանց ֆրոնտիսից կեղծով քահանային, որը արտաքին հարցում միացել է օպպօզիցիային: («Կ. Ե.», «Ե. Ե.»)

Բերլին, 19 նոյեմբերի

Առաւօտեան թերթերը լի են այն անկարգութիւնների նկարագրութիւններով, որը տեղի է ունեցել Պրագայում: «Vos. Zeit» լրագրի թղթակցը հեռագրում է, որ երեկոյեան դէմ չեխական շարժումը բացարձակ յեղափոխական բնույթիւն է անասն: Բագմանի արխանդել ընդհանուրներ են տեղի ունեցել: Ծանր վիրաւորվածներ շատ կան, վնասվածների իւշաւում է գտնվում նաև անգլիական իւլապատ Ֆօքսերը: Ամբոխը ներս էր խուժում էլեքտրաբարձները և բոսնիական գործը դնում այն բոլորի վրա, ով գտնու էր գերմաններին:

Ուշագրաւ է այն, որ Պրագայի գերմանացիները շատերը գիտում են տեղական գերմանական հիւպատոս

հատորութեանց հետ և աւելի կը թախանձեն Սալաւորի: Կը պատասխանէ լրագր. «Հայերը, որ հինգ դարէ ի վեր կը պատանի իրենց ապստամբներն, մէկ քանի օր ալ սպասուի ապահով ըլլան որ ինքնապէս պիտի ապաստին: Հինգ դարու հիւանդ մը մէկ օրուս մէջ չի կրնար առողջանալ: Բայց իրենց թախանձանքին վրայ, կրկին կը խոստանայ, որ պիտի աշխատի ի նպատակ հայկական հարցին:

Յունիս 28-ին կը տեսնուին Լորիս-Մելիքովի հետ. ան ուրախութիւն կը յայտնէ, որ հայուն անուր զիստագէտ աշխարհի մէջ սկսած է հնչել 300 տարեկան վերջը առաջին անգամ է, որ հայութեան նպատաւոր ժամանակ մը կը ներկայանայ: Կը յորդորէ, որ բուն ուժով աշխատին այդ մեծ գործին և զիմեն Անգլիային, Ֆրանսային, աւստրիական, գերմանական ու ամեն պիտոյքներին:

կումս Գարդեհերուրդի օգնութեան,
 ինքզինքով նրա մէջամտութիւնը:
 «Մենք աւստրոհայտականինք ենք,
 —տառաւի ինչքանք,—բայց դուք տես-
 նում եք, որ տեղին իշխանութիւննե-
 ր մեզ չեն պաշտպանում, ուստի
 մենք ճարտարվում ենք ձեզ զիմե-
 լու...» («Бирж. В.»)

25—4